

Guia docent de l'assignatura "Microbiologia"

2011/2012

Codi: 101953

Crèdits ECTS: 6

Titulació	Pla	Tipus	Curs	Semestre
2500890 Genètica	833 Graduat en Genètica	FB	1	1

Contacte

Nom : Isidre Gibert González

Email : Isidre.Gibert@uab.cat

Utilització d'idiomes

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Algun grup íntegre en anglès: No

Algun grup íntegre en català: Sí

Algun grup íntegre en espanyol: No

Prerequisits

Tot i que no hi ha cap prerequisit oficial s'aconsella als estudiants revisar els conceptes que es refereixen al món microbià estudiats prèviament.

Així mateix és convenient tenir un bon coneixement de les assignatures que es cursin simultàniament durant el primer semestre.

Objectius i contextualització

Es tracta d'una assignatura obligatòria, nuclear del grau de Genètica, que introdueix als estudiants en el món microbià, donant una visió general dels microorganismes, en connexió amb la resta d'éssers vius i amb els diferents ambients en els quals viuen els microorganismes.

Aquesta assignatura, atès el seu caire introductori, dona els conceptes i les competències més bàsiques referides a la Microbiologia, per tal que els estudiants puguin aprofundir en els següents cursos la resta d'assignatures que formen part del nucli del grau de Genètica.

Objectius de l'assignatura:

1. Identificar les diferents estructures, així com la composició de la cèl·lula procariota.
2. Conèixer la versatilitat metabòlica dels diferents grups microbians, particularment la dels procariotes.
3. Comprendre el creixement de les poblacions microbianes i com controlar-les amb agents físics i químics.
4. Conèixer els virus, les característiques generals, el seu cicle vital, les relacions amb l'hoste i la diversitat.
5. Conèixer la variabilitat genòmica dels microorganismes i els principals mecanismes d'intercanvi d'informació genètica en procariotes.
6. Reconèixer a grans trets la diversitat microbiana i saber distingir les característiques que defineixen els diferents grups microbians.

7. Reconèixer les principals relacions dels microorganismes amb els éssers vius i amb l'entorn físic que habiten.

Competències i resultats d'aprenentatge

1720:E03 - Reconèixer i descriure estructuralment i funcionalment els diferents nivells d'organització biològica, des de la macromolècula fins a l'ecosistema.

1720:E03.10 - Reconèixer la diversitat del món dels microbis i identificar els grups principals que el componen.

1720:E03.11 - Relacionar els components i les estructures bàsiques dels microorganismes amb les seves funcions.

1720:E03.12 - Descriure la dinàmica poblacional microbiana i els processos físics i químics que la controlen.

1720:E03.13 - Identificar la diversitat metabòlica microbiana i la seva relació amb els diferents grups de microorganismes.

1720:T01 - Tenir capacitat d'anàlisi i de síntesi.

1720:T01.00 - Tenir capacitat d'anàlisi i de síntesi.

1720:T02 - Aplicar el mètode científic a la resolució de problemes.

1720:T02.00 - Aplicar el mètode científic a la resolució de problemes.

1720:T03 - Utilitzar i gestionar informació bibliogràfica o recursos informàtics o d'Internet en l'àmbit d'estudi, en les llengües pròpies i en anglès.

1720:T03.00 - Utilitzar i gestionar informació bibliogràfica o recursos informàtics o d'Internet en l'àmbit d'estudi, en les llengües pròpies i en anglès.

1720:T07 - Saber comunicar amb eficàcia, oralment i per escrit.

1720:T07.00 - Saber comunicar amb eficàcia, oralment i per escrit.

1720:T10 - Raonar críticament.

1720:T10.00 - Raonar críticament.

1720:T13 - Desenvolupar l'aprenentatge autònom.

1720:T13.00 - Desenvolupar l'aprenentatge autònom.

1720:T18 - Demostrar sensibilitat en temes mediambientals, sanitaris i socials.

1720:T18.00 - Demostrar sensibilitat en temes mediambientals, sanitaris i socials.

Continguts

CONTINGUT TEÒRIC

INTRODUCCIÓ

Tema 1. El món dels microorganismes. La història i les societats humanes i els microorganismes. Descobrint els microorganismes. Nivells d'organització. Principals diferències entre virus i organismes cel·lulars. Organització procariòtica i eucariòtica. Grups i denominació dels microorganismes.

ESTRUCTURA I FUNCIO DELS PROCARIOTES

Tema 2. La cèl·lula procariòtica. Grandària i morfologia. El citoplasma. El nucleoide o regió nuclear. Membrana citoplasmàtica.

Tema 3. Envoltas de la cèl·lula procariòtica i mobilitat. Estructura i funció de la paret cel·lular. Càpsules i capes mucoses. Principals mecanismes de motilitat.

Tema 4. Inclusions intracel·lulars i formes de diferenciació. Inclusions funcionals i de reserva. Endòspores. Filaments i micelis. Espores i cists. Cossos fructífers.

FISIOLOGIA I METABOLISME BACTERIÀ

Tema 5. Esquema metabòlic global. Fonts d'energia, de carboni i de poder reductor. Estratègia biosintètica. Processos d'obtenció d'energia. Tipus de microorganismes segons la seva nutrició. Litotròfia, organotròfia i fototròfia. Autotròfia i heterotròfia.

Tema 6. Respiració. Cadenes respiratòries. Respiració aeròbica. Respiració de compostos inorgànics i orgànics per facultatiu. Respiració anaeròbica.

Tema 7. Fermentació. Característiques generals d'un procés fermentador. Productes finals i classificació de les fermentacions. Fermentacions sense fosforilació a nivell de substrat. Sintròfia.

Tema 8. Fotosíntesi. Pigments fotosintètics i organització de l'aparell fotosintètic. Fotofosforilació. Diferències entre fotosíntesi anoxigènica i oxigènica.

CREIXEMENT I CONTROL

Tema 9. El cicle cel·lular dels procariotes. Fissió binària. Divisió cel·lular i control. Diversitat del cicle cel·lular dels procariotes.

Tema 10. Creixement microbià i cultiu continu de microorganismes. Creixement cel·lular i creixement poblacional. Influència dels factors ambientals sobre el creixement cel·lular. Conceptes del cultiu continu de microorganismes.

Tema 11. Control del creixement microbià per agents químics. Agents antimicrobians. Diferències entre antisèptics, desinfectants i agents quimioterapèutics. Resistència als antimicrobians.

VIROLOGIA

Tema 12. Morfologia, estructura i composició química dels virus. Concepte de virus. Components vírics: àcids nucleics, enzims i d'altres. Estructura de l'envolta vírica. Embolcalls. Morfologia de les partícules víriques: simetries icosaèdrica, helicoïdal, mixta i complexa.

Tema 13. Relacions virus-cèl·lula hoste. Cicle víric: el creixement en graó. Adsorció i penetració. Replicació del genoma. Muntatge i alliberament dels virions. Possibles efectes de la multiplicació vírica sobre l'hoste.

Tema 14. Classificació i diversitat dels virus. Criteris de classificació dels virus. Nomenclatura. Classificació de Baltimore. Bacteriòfags, virus animals i virus vegetals. Altres agents infecciosos subcel·lulars.

GENÈTICA BACTERIANA

Tema 15. El genoma dels procariotes. Estructura del genoma. Mida, topologia i número de cromosomes. Material genètic extracromosòmic: Plasmidis. Elements mòbils: seqüències d'inserció, transposons i integrons.

Tema 16. Mutagènesi. Mutacions espontànies i induïdes. Selecció de mutants i expressió fenotípica. Reparació del DNA.

Tema 17. Conjugació. Conjugació plasmídica. El plasmidi F. Soques Hfr i F'. Transferència del genòfor mitjançant el plasmidi F. Construcció de mapes genètics per conjugació.

Tema 18. Transformació. Transformació natural. Estat de competència i entrada del DNA. Transformació plasmídica i transfecció. Transformació artificial.

Tema 19. Transducció i lisogènia. Bacteriòfags virulents i atenuats. Cicles lític i lisogènic: regulació. Transducció generalitzada i especialitzada.

DIVERSITAT MICROBIANA

Tema 20. Diversitat de procariotes. Introducció a la taxonomia de procariotes. Taxonomia clàssica i molecular. Concepte d'espècie en procariotes. Altres nivells taxonòmics. Bases de l'organització

filogenètica. L'origen de la vida i la diversificació biològica.

Tema 21. Els arqueobacteris. Característiques diferencials: Euryarchaeota i Crenarchaeota. Els Metanògens. Els halòfils extrems. Els hipertermòfils. Estabilitat tèrmica de les biomolècules.

Tema 22. Els gramnegatius proteobacteris. Característiques diferencials. Exemples de bacteris dels grups alfa, beta, gamma, delta i èpsilon.

Tema 23. Els gramnegatius no proteobacteris. Els cianobacteris. Les clamídies. Les espiroquetes.

Tema 24. Els bacteris grampositius i els micoplasmes. Característiques dels Firmicutes. Bacteris grampositius amb alt contingut en G+C. Bacteris grampositius en baix contingut en G+C. Els micoplasmes.

ECOLOGIA MICROBIANA

Tema 25. Els microorganismes en el seu ambient. Ambients aeri, terrestres i aquàtics, característiques principals. Concepte de microambient. Colonització de superfícies.

Tema 26. Relacions tròfiques en microorganismes. Interaccions intra i interpoblacionals. Competència i amensalisme. Parasitisme i predació. Comensalisme i mutualisme. Associacions microbianes. Interaccions amb plantes i animals.

Tema 27. Cicles biogeoquímics. Els microorganismes coma agents de canvi geoquímic. Cicle del carboni. Cicle del nitrogen. Cicle del sofre. Cicles de metalls.

Tema 28. Relació Hoste-Paràsit. Microbiota normal. Distribució de la microbiota. Mecanismes de patogenicitat microbiana. Mecanisme de defensa de l'hosta. Mecanismes d'immunitat adaptativa o específica. Immunitat adquirida activa o passiva.

CONTINGUT PROBLEMES

Sessió 1. Tècnica microscòpica. Examen de microorganismes *in vivo*. Fixació i tinció. Anàlisi d'imatges microscòpiques. Identificació de morfologies i d'estructures microbianes.

Sessió 2. Tècnica de sembra i d'aïllament. Requeriments nutritius dels microorganismes. Composició dels medis de cultiu. Tipus de medis de cultiu. Aïllament de microorganismes i identificació de bacteris.

Sessió 3. Tècniques d'estudi dels virus.

Sessió 4. Problemes de Genètica bacteriana.

Sessió 5, 6 i 7. Problemes sobre Microbiologia Aplicada, Epidemiologia molecular. Tècniques diagnòstiques.

Sessió 8. Problemes taxonomia microbiana. Taxonomia numèrica. Eines moleculars. Distàncies evolutives.

Metodologia

Metodologia docent i activitats formatives

L'assignatura de Microbiologia consta de dos mòduls, els quals s'han programat de forma integrada de manera que l'estudiant haurà de relacionar al llarg de tot el curs el contingut i les activitats programades per tal d'assolir les competències indicades en aquesta guia.

Els dos mòduls són els següents:

Classes teòriques participatives: L'estudiant ha d'adquirir els coneixements científico-tècnics propis d'aquesta assignatura assistint a aquestes classes i complementant-les amb l'estudi personal dels temes

explicats. Al inici del curs es lliurarà a l'estudiant un calendari detallat dels temes que es tractaran al llarg del curs, així com de la bibliografia que haurà de consultar per preparar cada classe teòrica i per a l'estudi personal dels temes explicats. La impartició de cada tema es basarà en una exposició teòrica i en una breu discussió del mateix. A més per a cada tema l'estudiant disposarà d'un seguit de qüestions que li permetran reflexionar i treballar personalment els temes tractats.

Classes de problemes: Aquestes classes són sessions amb un nombre reduït d'alumnes amb la triple missió de: a) treballar aspectes metodològics, b) facilitar la comprensió dels coneixements exposats en les classes teòriques, i c) capacitar a l'estudiant per resoldre problemes bàsics de Microbiologia. Al llarg del curs l'estudiant rebrà material bibliogràfic amb propostes de problemes que haurà d'anar desenvolupant durant el curs tant a classe com individualment. A més, també rebrà un calendari del contingut aproximat de cada sessió, on s'indicarà la bibliografia que haurà de consultar i la relació de cada sessió amb els temes tractats en les classes teòriques.

Per un bon seguiment de l'assignatura, l'estudiant disposarà al Campus Virtual de l'assignatura de la documentació utilitzada durant el curs (material corresponent a les presentacions teòriques, bibliografia específica, etc.).

Activitats formatives

Activitat	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes de problemes	16	0.64	1720:E03.10 , 1720:E03.11 , 1720:E03.12 , 1720:T01.00 , 1720:T03.00 , 1720:T10.00 , 1720:T07.00 , 1720:T02.00 , 1720:E03.13
Classes teòriques participatives	30	1.2	1720:E03.10 , 1720:E03.12 , 1720:T01.00 , 1720:T03.00 , 1720:T10.00 , 1720:T07.00 , 1720:T02.00 , 1720:E03.13 , 1720:E03.11
Tipus: Supervisades			
Tutories en grup i individuals	5	0.2	1720:E03.10 , 1720:T01.00 , 1720:T03.00 , 1720:T10.00 , 1720:T18.00 , 1720:T13.00 , 1720:T07.00 , 1720:T02.00 , 1720:E03.13 , 1720:E03.11 , 1720:E03.12
Tipus: Autònomes			
Cerques bibliogràfiques i lectura de textos	15	0.6	1720:T01.00 , 1720:T13.00 , 1720:T10.00 , 1720:T03.00 , 1720:T02.00
Estudi	50	2.0	1720:E03.10 , 1720:T03.00 , 1720:T13.00 , 1720:T18.00 , 1720:T10.00 , 1720:T02.00 , 1720:E03.11 , 1720:E03.12 , 1720:T01.00 , 1720:E03.13
Resolució de problemes	24	0.96	1720:E03.10 , 1720:E03.12 , 1720:E03.13 , 1720:T02.00 , 1720:T10.00 , 1720:T18.00 , 1720:T13.00 , 1720:T03.00 , 1720:T01.00 , 1720:E03.11

Avaluació

L'avaluació de l'assignatura serà individual i continuada a través de les següents proves:

- Mòdul d'avaluació dels **continguts teòrics** (60% de la nota global) mitjançant prova escrita.

- Mòdul d'avaluació del **continguts de resolució de problemes** (40% de la nota global). L'avaluació d'aquest mòdul es farà de forma separada tenint en compte la resolució de problemes i l'activitat individual i la col·lectiva:

- Avaluació **problemes aula** (20% de la nota global) mitjançant prova escrita.

- Avaluació **activitat individual** (20% de la nota global) mitjançant la valoració de la participació i discussió individual i col·lectiva de les activitats proposades.

Al llarg del curs es programaran dues proves parcials que inclouran la part teòrica i de problemes. Al primer parcial el valor del mòdul de teoria és del 25% de la nota final, i el valor del mòdul de resolució de problemes és del 10% de la nota final. Al segon parcial el valor del mòdul de teoria és del 35% i el de resolució de problemes del 10%. Les activitats individuals es realitzaran al llarg de tot el curs. A continuació a la següent taula s'especifica aquesta distribució de les notes.

Mòdul	1er parcial	2on parcial	Nota final
Continguts teòrics	25	35	60
Resolució de problemes aula	10	10	20
Activitats individuals	20		20
Total	-		100

Per a poder superar cada parcial i eliminar la part corresponent de la matèria, l'alumne haurà d'aconseguir una qualificació mínima de 4,5 a cada mòdul. Si el promig dels dos parcials es igual o superior a 5 en cada mòdul, l'alumne haurà superat tant el mòdul de continguts teòrics com el de resolució de problemes. Els alumnes que no es presentin als parcials, no superin o desitgin obtenir una millor qualificació, podran d'examinar-se de tota l'assignatura en un examen de recuperació final. En aquest examen final s'ha d'obtenir una qualificació de 5 o superior en cada mòdul per tal de superar cada mòdul. Els alumnes que es presentin a millorar nota en cap cas el resultat afectarà negativament a la nota aconseguida al llarg del curs.

Els estudiants que no puguin assistir a una prova d'avaluació individual per causa justificada (com ara per malaltia, defunció d'un familiar de primer grau ó accident) i aportin la documentació oficial corresponent al Coordinador de Grau, tindran dret a realitzar la prova en qüestió en un altre data. El Coordinador de Grau vetllarà per la concreció d'aquesta amb el professor de l'assignatura afectada.

Per un altre banda, respecte als alumnes repetidors, no caldrà que l'alumne realitzi les activitats docents ni les avaluacions d'aquells mòduls superats a partir de la segona matrícula d'una assignatura. Aquesta exempció es mantindrà per un període de tres matrícules addicionals. Es considerarà que un estudiant obtindrà la qualificació de No Presentat si el número d'activitats d'avaluació realitzades és inferior al 50% de les programades per l'assignatura.

Es considerarà que un estudiant obtindrà la qualificació de No Presentat si el número d'activitats d'avaluació realitzades és inferior al 50% de les programades per l'assignatura.

Activitats d'avaluació

Activitat	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Activitats individuals	20	2	0.08	1720:T01.00 , 1720:T02.00 , 1720:T07.00 , 1720:T03.00 , 1720:T18.00 , 1720:T13.00 , 1720:T10.00

Continguts teòrics 1er Parcial (Prova Escrita)	25%	2	0.08	1720:E03.10 , 1720:E03.11 , 1720:E03.12 , 1720:T01.00 , 1720:T03.00 , 1720:T10.00 , 1720:T18.00 , 1720:T13.00 , 1720:T07.00 , 1720:T02.00 , 1720:E03.13
Continguts teòrics 2on Parcial (Prova Escrita)	35%	2	0.08	1720:E03.10 , 1720:T01.00 , 1720:T03.00 , 1720:T10.00 , 1720:T18.00 , 1720:T13.00 , 1720:T07.00 , 1720:T02.00 , 1720:E03.13 , 1720:E03.11 , 1720:E03.12
Problemes d'Aula 1	10	2	0.08	1720:E03.10 , 1720:T18.00 , 1720:T13.00 , 1720:T10.00 , 1720:T07.00 , 1720:T03.00 , 1720:T02.00 , 1720:T01.00 , 1720:E03.13 , 1720:E03.12 , 1720:E03.11
Problemes d'Aula 2	10	2	0.08	1720:E03.10 , 1720:T01.00 , 1720:T03.00 , 1720:T10.00 , 1720:T18.00 , 1720:T13.00 , 1720:T07.00 , 1720:T02.00 , 1720:E03.13 , 1720:E03.11 , 1720:E03.12

Bibliografia

Llibres de text

- Willey, J, LM Sherwood, CJ Woolverton. 2008. Microbiología de Prescott, Harley y Klein. 7ª ed. MacGraw-Hill. ISBN: 978-8448168278.

- Madigan, M., JM Martinko, PV Dunlap, DP Clark. 2009. Brock Biología de los Microorganismos. 12ª ed. Prentice Hall. 9788478290970

Recursos a la xarxa

Campus Virtual de la UAB: <https://cv.uab.cat/>

Blogs

- Esos pequeños bichitos <http://weblogs.madrimasd.org/microbiologia/>
- Small things considered <http://schaechter.asmblog.org/schaechter/>

Webs

<http://www.microbeworld.org/>

<http://weblogs.madrimasd.org/microbiologia/archive/2007/12/23/81281.aspx>

<http://microbewiki.kenyon.edu/index.php/MicrobeWiki>

<http://serc.carleton.edu/microbelife/>

<http://web.mst.edu/~microbio/Bio221.html>

<http://curiosidadesdelamicrobiologia.blogspot.com/>

<http://weblogs.madrimasd.org/microbiologia/>

<http://www.topix.com/science/microbiology>

<http://microbiologybytes.wordpress.com/>

<http://www.cellsalive.com/>

<http://commtechlab.msu.edu/sites/dlc-me/>

<http://commtechlab.msu.edu/sites/dlc-me/zoo/>

<http://www.microbiologia.com.ar/>